

Μνημόνιο: λάθος συνταγή ή λάθος εκτέλεση;

Αυτή τη φορά τα βέλη ήρθαν εκ των ένδον και από κάποιον που προφανώς δεν ήταν αδιάβαστος. Σε ομιλία του την περασμένη Δευτέρα ο πρώην πρωθυπουργός κ. Κ. Σημίτης ανέφερε ότι το μνημόνιο με την τρόικα «συντάχθηκε χωρίς ικανοποιητική προετοιμασία και λειτούργησε με τρόπο που επιδείνωσε την κατάσταση στην Ελλάδα». Οι συντάκτες του

μνημονίου, συμπλήρωσε, έκαναν «το μοιραίο πολιτικό λάθος» να μη συναρτήσουν τους στόχους τους με τις πραγματικές εξελίξεις, με αποτέλεσμα το εφαρμοζόμενο σκληρό πρόγραμμα λιτότητας, αντί να φρενάρει, «να επιτείνει την ύφεση». Απόψεις που προκάλεσαν αρκετή συζήτηση που συνεχίζεται στο σημερινό αφιέρωμα των «Νέων Επο-

χών». Ο πρώην υπουργός κ. Ν. Χριστοδουλάκης προεκτείνει κατά κάποιον τρόπο τις απόψεις του κ. Σημίτη, ο κ. Γ. Παπακωνσταντίνου απαντά εμμέσως πλην σαφώς στον πρώην πρωθυπουργό που είχε μιλήσει για «άνιση διαπραγμάτευση» ενώ ο κ. Γιάννης Δραγασάκης επιχειρηματολογεί ότι η απάντηση στην κρίση δεν θα μπορούσε να δοθεί με τη συνταγή του ΔΝΤ.

Υπάρχει ακόμη «τρίτος δρόμος»

ΤΟΥ
ΝΙΚΟΥ
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗ

Είναι κρίμα που η πρόσφατη αντιπαράθεση για το μνημόνιο γίνεται λόγω μιας δικαστικής πρωτοβουλίας, η οποία μάλιστα από τη φύση της διαδικασίας δεν κομίζει κανένα στοιχείο. Οι μεν υπερασπιστές του μνημονίου θεωρούν ότι τους επιτίθενται διότι δεν έχουν άλλα επιχειρήματα, ενώ οι πολέμιοι πανηγυρίζουν ότι δικαιώνεται η θεωρία συνωμοσίας, η οποία όμως δεν θα αποδειχθεί ποτέ γιατί στην Ελλάδα όλα σκεπάζονται. Διαμορφώνονται έτσι δύο βολικές εκδοχές:

– Είτε κάποιος αποδέχεται την αδήριτη αναγκαιότητα του μνημονίου, το αλάνθαστο των επιλογών του και το αναπόφευκτο κόστος της ύφεσης.

– Είτε κατατάσσεται στον αστερισμό της δραχμής και του λαϊκισμού, αντιδρώντας σε κάθε αλλαγή και μεταρρύθμιση.

Πιστεύω – και το είχα διατυπώσει γραπτά από πολύ νωρίς – ότι υπήρχε και υπάρχει ακόμη «τρίτος δρόμος» που θα μπορούσε με μικρότερο κόστος να είχε αντιμετωπίσει τα προβλήματα του 2009, να είχε αποφύγει την παγίδα της ύφεσης και να είχε εδραιώσει την παραμονή της Ελλάδας στο ευρώ αντί να θέτει κάθε τόσο διλήμματα για τον κίνδυνο εξόδου. Μερικά πράγματα που δεν έγιναν όταν έπρεπε και επιτάχυναν την αίσθηση αδιεξόδου ήταν τα εξής:

Πρώτον, η δημοσονομική κατάσταση το φθινόπωρο του 2009 ήταν πράγματι εκτός ελέγχου, αλλά ο προϋπολογισμός για το 2010 συντάσσεται σαν να μην το λαμβάνει υπόψη του. Δεν προβλέπει καμία απολύτως αποκρατικοποίηση, ενώ επεκτείνει αρκετές κατηγορίες δαπανών, με αποτέλεσμα να πολλαπλασιαστούν τα

ΤΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ αντί να εφοδιάσει τη χώρα με μια στρατηγική εξόδου από τη δημοσιονομική κρίση και την ύφεση, εφαρμόζει μέτρα που δεν πετυχαίνουν το πρώτο και χειροτερεύουν το δεύτερο

απειλητικά διεθνή σενάρια. Τα επιτόκια στα έντοκα γραμμάτια εκείνη την περίοδο είναι πολύ χαμηλά και αν η Ελλάδα είχε δανειστεί μαζικά, θα μπορούσε να εξέλθει ένα διάστημα από τις αγορές ομολόγων και να επανέλθει όταν ηρεμούσαν. Το έκαναν η Ιρλανδία το 2009 και πρόσφατα η Γαλλία και η Ιταλία, η Ελλάδα όμως επέμεινε στις μακροχρόνιες εκδόσεις με ραγδαία αυξανόμενο κόστος ώπου φράκαρε.

Η Ελλάδα δεν αξιοποίησε την ευκαιρία που είχε τότε να χρηματοδοτήσει επενδύσεις με λεφτά μόνο της ΕΕ, χωρίς δική της επιβάρυνση, ώστε να συγκρατήσει την ύφεση. Την εφάρμοσαν αρκετές άλλες χώρες το 2009 και μας την υπενθύμισε ξανά η απόφαση του Ιουλίου του 2011. Τέλος, δεν υπήρξε ένα συνεκτικό σχέδιο αναδιάρθρωσης των ΔΕΚΟ με δυναμικές διοικήσεις που θα προωθούσαν την εξωστρέφεια και τις αποκρατικοποιήσεις. Ούτε οι απόπειρες προσέλκυσης επενδύσεων ευδοκίμησαν.

Υστερα από πολύμηνη απουσία μιας πολιτικής ανάσχεσης της κρίσης, οι αγορές έγιναν ασφυκτικές και τότε πράγματι δεν υπήρχαν άλλα περιθώρια πέρα από τον μηχανισμό βοήθειας. Το μνημόνιο όμως

Πολλά που υπέστη η ελληνική οικονομία θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί, αν λιγότερα πράγματα είχαν γίνει εγκαίρως και πιο αποφασιστικά

που ακολουθεί, αντί να εφοδιάσει τη χώρα με μια στρατηγική διπλής εξόδου από τη δημοσιονομική κρίση και την ύφεση, εφαρμόζει μέτρα που δεν πετυχαίνουν το πρώτο και χειροτερεύουν το δεύτερο. Κύρια αιτία η εμμονή στην υπερφορολόγηση των ήδη φορολογουμένων και η

μακρά καθυστέρηση αναδιοργάνωσης και συντονισμού του φορολογικού μηχανισμού. Η αδυναμία προσαρμογής του δημόσιου τομέα οδηγεί σε επέλαση περικοπών στους παραγωγόμενους του ιδιωτικού τομέα, οι οποίοι ταυτόχρονα δοκιμάζονται από την έκρηξη των απολύσεων. Μέσα σε αυτό το κλίμα φουντώνει η αβεβαιότητα των νοικοκυριών, κλονίζεται η αγοραστική τους δύναμη και η ύφεση βαθαίνει χωρίς φρένο. Ακόμη και ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις που έγιναν με πολύ κόπο – όπως στο Ασφαλιστικό και στα φορτηγά – δεν αποδίδουν όσο θα μπορούσαν γιατί παγιδεύονται στην ύφεση.

Η ύφεση συνιστά σήμερα την κυριότερη απειλή για την οικονομία και την κοινωνία, δυστυχώς όμως είναι τόσο βαθιά που δεν αντιμετωπίζεται πλέον με επί μέρους σωστές κινήσεις αλλά μόνο με μια ώθηση ικανή να μεταδώσει μια μαζική αίσθηση αλλαγής κλίματος. Παρά τις ορθές επισημάνσεις πολλών ότι πρέπει να αλλάξουμε παραγωγικό μοντέλο και τις αυταπάτες

μερικών άλλων ότι πρέπει πρώτα «να μας στρώσουν οι Ξένοι», η Ιστορία διδάσκει το ακριβώς αντίστροφο: ότι πρώτα βγαίνεις από την ύφεση και πάνω στην πορεία ανάκαμψης εμπειδώσεις τις μεταρρυθμίσεις και αλλαγές. Σήμερα αυτό μπορεί να γίνει μόνο από ένα κύμα άμεσης ανάθεσης μεγάλων έργων με εξ ολοκλήρου χρηματοδότηση από τα 17 δισ. ευρώ του λεγόμενου «νέου σχεδίου Μάρσαλ» που εγκρίθηκε πρόσφατα και από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης του Νότου» και κατευθύνοντας τα ευρωπαϊκά κονδύλια σε πραγματικά αναπτυξιακά έργα από οδικούς άξονες και βιολογικούς καθαρισμούς έως λιμάνια, πάρκα μικρομεσαίων και επενδύσεις σε εξαγωγικές επιχειρήσεις. Ετσι θα ανορθωθεί και η ανταγωνιστικότητα χωρίς την κατεδάφιση των κατώτερων μισθών και τα πειράματα εσωτερικής υποτίμησης.

Αν δρομολογηθεί μια πειστική έξοδος από την ύφεση, πολλά μπορούν να αλλάξουν και στο ίδιο το μνημόνιο. Ηδη έχει αρχίσει να συζητείται η ανασύνθεση των φόρων με άλλα ισοδύναμα μέτρα που δεν επιβαρύνουν άλλο τον μισθωτό και τον ελκρινή επιχειρηματία. Η εμπιστοσύνη θα ενισχυθεί περισσότερο αν η εκταμίευση της δανειακής βοήθειας γίνεται με την εκπλήρωση ετήσιων στόχων, αντί να ζούμε κάθε τρεις μήνες το μελόδραμα υπαγόρευσης νέων μέτρων ή «αλλιώς θα μας βγάλουν από το ευρώ». Και τότε θα φανεί ότι πολλά που υπέστη η ελληνική οικονομία θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί, αν λιγότερα πράγματα είχαν γίνει εγκαίρως και πιο αποφασιστικά.

Ο κ. Νίκος Χριστοδουλάκης είναι καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο, πρώην υπουργός Οικονομίας.

Αποταμιευτικός
Λογαριασμός
«Αξίζει»

Κάθε προσπάθεια αξίζει επιβράβευση.

Αποταμιευτικός Λογαριασμός «Αξίζει» με **επιτόκιο 3%*** για όλους!

* Το επιτόκιο 3% είναι μικτό ετησιοποιημένο και ισχύει για κάθε μήνα που το υπόλοιπο του λογαριασμού είναι τουλάχιστον 300€ και υψηλότερο κατά 1€ από αυτό του προηγούμενου. Σε αντίθετη περίπτωση, ισχύει επιτόκιο 0,10%.

18218

www.piraeusbank.gr

**ΤΡΑΠΕΖΑ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ**

Το χρονικό μιας δύσκολης διαπραγματεύσεως

ΤΟΥ
ΓΙΩΡΓΟΥ
ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Από την υπογραφή του μνημονίου τον Μάιο του 2010, κάθε φορά που υλοποιούνται επίπονα μέτρα, επανέρχεται η ίδια κριτική: δεν το διαπραγματευτήκατε! Είναι μια βαθύτατα λανθασμένη αντίληψη, που είτε απλώς αγνοεί πραγματικά δεδομένα και καταστάσεις, είτε είναι υποκριτική, ψάχνοντας για εύκολες δικαιολογίες για να αποφεύγει τις δύσκολες πολιτικές επιλογές και αποφάσεις που υπαγορεύονται από την τραγική δημοσιονομική κατάσταση της χώρας.

Το μνημόνιο η χώρα μας το διαπραγματεύτηκε πριν υπογραφεί και το επαναδιαπραγματεύεται κάθε τρίμηνο όταν επικαιροποιείται. Τα βασικά του στοιχεία όμως διαμορφώθηκαν τον Μάιο του 2010. Ας θυμηθούμε τα χαρακτηριστικά εκείνης της περιόδου.

Η Eurostat είχε μόλις ανακοινώσει ότι το έλλειμμα του 2009 βρισκόταν στο 13,6% του ΑΕΠ ή αλλιώς 32 δισ. ευρώ (η διαδικασία αναθεώρησης έληξε τον Νοέμβριο με ένα έλλειμμα κοντά στο 16% του ΑΕΠ).

Το κλίμα και η στάση απέναντι στην Ελλάδα από τα άλλα κράτη-μέλη της ευρωζώνης, τους πολίτες τους, τους υπόλοιπους διεθνείς εταίρους μας και τις αγορές ήταν απόλυτα αρνητικό. Αποτέλεσμα της παραβίασης έξι συνεχόμε-

νων προγραμμάτων σταθερότητας και της ψευδούς αποτύπωσης ενός ελλείμματος στο 6% στις 2 Οκτωβρίου του 2009, όταν όλα τα δεδομένα το έβγαζαν ήδη μεγαλύτερο.

Η πρωτόγνωρη για την ευρωζώνη απόφαση για τη στήριξη της Ελλάδας μαζί με το ΔΝΤ με το ποσό των 110 δισ. ευρώ, που ως ελληνική κυβέρνηση διεκδικούσαμε ως δυνατότητα ήδη από τον Ιανουάριο, είχε ληφθεί μόλις στις 11 Απριλίου του 2010.

Και το πιο πιεστικό από όλα, στις 19 Μαΐου 2010 έληξαν ομόλογα ύψους 9 δισ. ευρώ. Τα χρήματα αυτά δεν υπήρχαν και ούτε υπήρχε τρόπος δανεισμού, με τις αγορές πλέον κλειστές ή υπερβολικά ακριβές για την Ελλάδα. Με άλλα λόγια, ούτε τα δεδομένα ούτε ο χρόνος ήταν με το μέρος μας.

Στις 15 Απριλίου 2010 ζητήσαμε από την ΕΕ, την ΕΚΤ, το ΔΝΤ να ξεκινήσουν οι διαβουλεύσεις για τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσε να εφαρμοστεί η απόφαση της 11ης Απριλίου για τον μηχανισμό στήριξης. Στις 21 Απριλίου 2010 έφθασαν οι τεχνικές ομάδες της τρόικας και στις 23 Απριλίου η κυβέρνηση, διά στόματος πρωθυπουργού, ανακοίνωσε την ανάγκη ενεργοποίησης του μηχανισμού, ύστερα από πολύωρη συζήτηση σε Υπουργικό Συμβούλιο.

Από εκείνη την ημέρα και για τις επόμενες 26 ημέρες μέχρι την 19η Μαΐου, που ήταν η δική μας εσωτερική προθεσμία για τη λήξη των ομολόγων, οι διαπραγματεύσεις περιελάμβαναν:

Τεχνικές διαπραγματεύσεις για τη διαμόρφωση των προβλέψεων – χωρίς

ακόμη αξιόπιστο στατιστικό σύστημα και χωρίς αναλυτικά στοιχεία για βασικές λειτουργίες του Δημοσίου, όπως π.χ. τη μισθοδοσία, τις δαπάνες των νοσοκομείων, τις κοινωνικές δαπάνες.

Διαπραγματεύσεις για την εξειδίκευση των νομικών και χρηματοοικονομικών δεδομένων και όρων του δανείου.

Πολιτικές διαπραγματεύσεις για τη διαμόρφωση του οικονομικού προγράμματος – τα λεγόμενα μέτρα.

Διεθνείς διαπραγματεύσεις για να πεισθούν οι πολιτικές ηγεσίες για τη

χρηματοδότηση της Ελλάδας, ειδικά οι χώρες-μέλη του ΔΝΤ, καθώς για πρώτη φορά το Διοικητικό Συμβούλιο του ΔΝΤ έπρεπε να λάβει απόφαση για χρηματοδότηση χώρας πάνω από 500% των δικαιωμάτων της.

Φυσικά η έμφαση, και απολύτως δικαιολογημένα, δόθηκε στα δύσκολα δημοσιονομικά μέτρα. Οι εναλλακτικές επιλογές δεν ήταν άπειρες, και οι περιορισμοί πολλοί. Η έμφαση ήταν στην άμεση, «εμπροσθοβαρή» μείωση του ελλείμματος με μέτρα σίγουρου αποτελέσματος.

Παρ' όλα αυτά καταφέραμε να μετριάσουμε ή να αποφύγουμε τις πιο επώδυνες λύσεις. Διαπραγματευτήκαμε την επέκταση της περιόδου προσαρμογής σε πέντε χρόνια – η μεγαλύτερη που δόθηκε ποτέ σε χώρα –, για να πέσει το έλλειμμα κάτω από το όριο του 3% στο τέλος του 2014. Αποφύγαμε την κατάργηση του 13ου και του 14ου μισθού στον ιδιωτικό τομέα. Διασώ-

θηκε μέρος του 13ου και του 14ου μισθού στους χαμηλόμισθους του δημόσιου τομέα και στις συντάξεις.

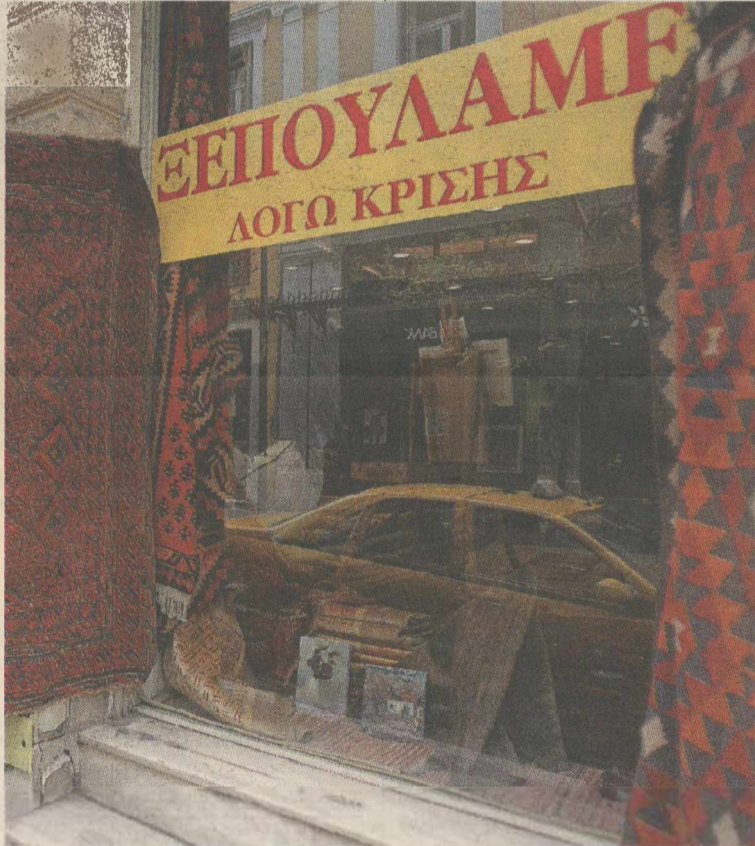
Και οι τελικές αποφάσεις συνδιαμορφώθηκαν από τους υπουργούς που συμμετείχαν στη διαπραγμάτευση, και ελήφθησαν με αίσθημα ευθύνης, ύστερα από πολλές και δύσκολες συζητήσεις στο Υπουργικό Συμβούλιο, και με πλήρη ενημέρωση όλων των υπουργών. Επικυρώθηκαν δε στη Βουλή, με στήριξη και πέραν της κυβερνητικής πλειοψηφίας.

Η διαπραγμάτευση λοιπόν έγινε, και από τότε είναι συνεχής, και λαμβάνει χώρα κάθε τρίμηνο. Ως αποτέλεσμα η χώρα συνεχίζει να εκταμιεύει τις δόσεις του δανείου που της επιτρέπουν να πληρώνει μισθούς και συντάξεις, αλλά και να έχει τον χρόνο για να κάνει τις μεγάλες αλλαγές που τόσο χρειάζεται. Και όσο πετυχαίνουμε τους στόχους μας, μπορούμε και βελτιώνουμε τους όρους δανεισμού, όπως κάναμε με τα επιτόκια, τον χρόνο αποπληρωμής και εν τέλει με την απομείωση του χρέους.

Μετά Χριστόν προφήτες υπάρχουν πολλοί. Και ακόμα περισσότεροι συνωμοσιολόγοι ή όψιμοι επικριτές της μόνης δυνατής λύσης που είχε η χώρα στη δεδομένη στιγμή. Ας έχουμε το πολιτικό θάρρος να υπερασπιστούμε τις επιλογές μας, χωρίς να διστάσουμε να παραδεχτούμε τα λάθη μας.

Το χροστάμε στις θυσίες και στα όσα έχουν υποστεί και υφίστανται οι έλληνες πολίτες.

Ο κ. Γιώργος Παπακωνσταντίνου είναι υπουργός Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

Εύγλωττη πινακίδα σε βιτρίνα καταστήματος. Η απάντηση στην ελληνική κρίση ήταν ένας συνδυασμός λιτότητας και νέων δανείων που πουθενά δεν έχει αποδώσει

Η μοιραία επιλογή της προσφυγής στο ΔΝΤ

ΤΟΥ
ΓΙΑΝΝΗ
ΔΡΑΓΑΣΑΚΗ

Πολλοί εκφράζουν σήμερα την έκπληξή τους για το μέγεθος της κοινωνικής και της οικονομικής καταστροφής που επέφερε η πολιτική του μνημονίου.

Η έκπληξη αυτή δεν είναι δικαιολογημένη. Η απάντηση στην ελληνική κρίση δόθηκε με έναν συνδυασμό πολιτικής λιτότητας και νέων δανείων. Αυτή η πολιτική ποτέ και πουθενά δεν έχει αποδώσει. Δεν έχουμε διεθνώς παράδειγμα χώρας η οποία να αντιμετώπισε επιτυχώς μια κρίση χρέους με λιτότητα και νέα δάνεια.

Αποδεχόμενη η κυβέρνηση αυτή την πολιτική αποδέχθηκε η χώρα να λειτουργήσει ως πειραματόζωο, και μάλιστα χωρίς να ζητήσει στοιχειώδεις εγγυήσεις για την περίπτωση κατά την οποία το πείραμα θα αποτύγχανε, όπως και συνέβη.

Άλλοι πάλι εντοπίζουν την έκπληξή τους στον «εκτροχιασμό» της ύφεσης και της ανεργίας. Ούτε αυτή η έκπλη-

ξη είναι δικαιολογημένη. Τα προγράμματα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ήταν γνωστά. Το υφεσιακό τους αποτέλεσμα ήταν δεδομένο και προβλέψιμο. Κάτι περισσότερο, ήταν και επιθυμητό, αφού η ύφεση και η συνακόλουθη ανεργία είναι βασικός μηχανισμός προσαρμογής και όχι απύχνημα. Μέσω της ύφεσης και της ανεργίας επιδιώκονται – και επιτυγχάνονται – η μείωση των μισθών και ο «οικονομικός δαρβινισμός», η εκκαθάριση δηλαδή του καπιταλισμού από τις λιγότερο ανθεκτικές επιχειρήσεις. Άλλωστε το «success story», το οποίο προβάλλει το ΔΝΤ στην Ευρώπη, είναι η Λετονία, όπου η ύφεση έφθασε το 24%.

Αποδεχόμενη, επομένως, η κυβέρνηση να προσφύγει στο ΔΝΤ, αποδέχθηκε ένα πρόγραμμα δεδομένης λογικής και προβλέψιμων σε γενικές γραμμές αποτελεσμάτων.

Δυνατότητες διαπραγμάτευσης υπήρχαν αλλά όχι με το ΔΝΤ. Το ΔΝΤ δεν είναι χώρος διαπραγμάτευσης αλλά μηχανισμός βίαιης προσαρμογής. Προσφυγή στο ΔΝΤ προϋποθέτει αποδοχή της πολιτικής και των μεθόδων του.

Δυνατότητες διαπραγμάτευσης υπήρχαν κυρίως στον χώρο της ΕΕ. Διότι σε αυτήν έχουμε εκχωρήσει πολ-

λά κρίσιμα μέσα άσκησης πολιτικής. Δεύτερον, διότι η κρίση του ελληνικού χρέους, όπως αποδείχθηκε άλλωστε, ήταν μέρος μιας ευρύτερης ευρωπαϊκής κρίσης. Ήταν συστημικά κρίσιμη επομένως η στάση της Ελλάδας, στην οποία αρχικά εμφανίστηκε η κρίση αυτή.

Είχαμε ευθύνη απέναντι και στους άλλους λαούς να αντισταθούμε σε παράλογες πιέσεις, για να εφαρμόσουμε ένα μοντέλο πολιτικής που είχε προβλέψιμες καταστροφικές συνέπειες

Η επιλογή δεν ήταν να λυθεί η «θηλιά» του χρέους, αλλά να αξιοποιηθεί ως μοχλός πίεσης και υποταγής

και για την ελληνική κοινωνία αλλά και για την Ευρώπη συνολικά.

Διαπραγμάτευση προϋπέθετε μια κυβέρνηση που θα ήθελε να στηριχθεί στον λαό, να συγκρουσθεί με συμφέροντα και να διαθέτει την πολιτική βούληση να εφαρμόσει ένα πρόγραμμα αναδιανομής, καταπολέμησης των ανισοτήτων και ριζι-

κών μετασχηματισμών στο κράτος και την οικονομία, που να απαντούν στις εσωτερικές αιτίες της κρίσης.

Μια τέτοια στάση θα μπορούσε να είχε λειτουργήσει ως καταλύτης και να είχε επηρεάσει ακόμη και τη συνολική πορεία της Ευρώπης.

Θα είχε θετική έκβαση μια τέτοια προσπάθεια; Θα έβρισκε απήχηση σε άλλους λαούς; Θα τρόμαζε αρκετά ο συστημικός κίνδυνος; Θα έβρισκε στήριξη και πέραν της Ευρώπης; Η προσπάθεια δεν έγινε, η μάχη δεν δόθηκε καν. Ομως η Ιστορία γράφεται από τις μάχες που δίνονται και όχι μόνο από εκείνες που δίνονται εκ του ασφαλούς.

Τα όσα έγιναν, λοιπόν, δεν μπορούν να κατανοηθούν ως ένα «μοιραίο λάθος» ή ως αποτέλεσμα μιας σειράς λαθών. Ήταν αποτέλεσμα μιας συνειδητής επιλογής. Η επιλογή που έγινε ήταν να αξιοποιηθεί η κρίση «ως ευκαιρία», όπως είχε λεχθεί άλλωστε, για να διαλυθούν τα εργασιακά δικαιώματα, οι μισθοί και το κοινωνικό κράτος, να εκποιηθεί ο δημόσιος πλούτος και να υλοποιηθούν επιτέλους οι πολυπόθητες [νεοφιλελεύθερες] «μεταρρυθμίσεις».

Η επιλογή δεν ήταν να λυθεί η «θη-

λιά» του χρέους, αλλά να αξιοποιηθεί ως μοχλός πίεσης και υποταγής μέσω της διαρκούς επίκλησης του υπαρκτού αλλά και συντηρούμενου κινδύνου της χρεοκοπίας.

Ομως δεν ήταν μόνο ο κ. Γ. Α. Παπανδρέου ούτε μόνο το ΠαΣοΚ. Ήταν και άλλες δυνάμεις πολιτικές και οικονομικές που, από ιδιοτέλεια ή και ιδεολογικό δογματισμό, είδαν το ΔΝΤ και την τρόικα ως μια ευπρόσδεκτη εξωγενή παρέμβαση στον εσωτερικό κοινωνικό συσχετισμό, ως τον από μηχανής θεό που με τη βοήθειά του θα μπορούσαν να καμφθούν οι κοινωνικές αντιστάσεις και να εφαρμοσθεί ό,τι οι ως άνω δυνάμεις φαντασιώνονταν ως «διέξοδος», μέσω της εγκαθίδρυσης ενός νεοφιλελεύθερου και κατά την αντίληψή τους «υγιούς» καπιταλισμού.

Αυτή ήταν η μοιραία επιλογή. Αυτή οδήγησε στη διάλυση και την καταστροφή. Παρά τα δραματικά για την κοινωνία αποτελέσματα, αυτή η μοιραία επιλογή και η ανερή συμμεχία που τη στηρίζει, εξακολουθούν να ορίζουν τις κατευθύνσεις της πολιτικής και να επιφυλάσσουν και άλλα κοινωνικά δράματα και οικονομικά αδιέξοδα.

Ο κ. Γιάννης Δραγασάκης είναι πρώην βουλευτής του ΣΥΡΙΖΑ.